

Lähteet

Eurooppalainen viitekehys = Eurooppalainen kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen viitekehys. Helsinki: WSOY 2003.

IVASKA, ILMARI 2014: Mahdollisuuden ilmaiseminen S1-suomea ja edistynyttä S2-suomea erottavana piirteenä. – *Lähi-vördlusi. Lähivertailuja* 24 s. 47–80.

JOKELA, HANNA 2012: *Nollapersoonalause suomessa ja virossa. Tutkimus kirjoitetun*

kielen aineistosta. Turun yliopiston julkaisuja C 334. Turku: Turun yliopisto.

KAJANDER, MIKKO 2013: *Suomen eksistentiaalilause toisen kielen oppimisen polulla.* Jyväskylä Studies in Humanities 220. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

NIIRANEN, LEENA 2008: *Effects of learning contexts on knowledge of verbs. Lexical and inflectional knowledge of verbs among pupils learning Finnish in northern Norway.* Tromssa: University of Tromsø.

Tekstilajeista laajalti

Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.): *Genreanalyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja.* Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus 2012. 813 s. ISBN 978-952-495-224-8.

Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.): *Genreanalyysi. Tekstilajitutkimuksen käytäntöä.* Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 29. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus 2012. <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk29/>. ISBN 978-952-5446-72-2.

Tekstilajitutkimuksen käsikirja on yltäkyläisen runsas teos, mutta iso on pohdittavana oleva aihekin. Kuinka tekstit ja kielenkäytön muodot säätelevät kaikkea inhimillistä elämääme yksityisistä hetkistämme työelämään, yhteiskunnan toimintaan ja vapaa-ajanviettoomme? Kuinka näitä tekstejä voidaan tutkia, ja kuinka niiden avulla voidaan tutkia toimiamme? Entä onnistuuko ihmisajatelu tai toiminta ilman tekstejä ja diskurs-

seja? Kumpi olikaan ensin, yhteinen kieli vai yksilön mieli? Näitä kysymyksiä pohditaan Kotimaisten kielten keskuksessa vuonna 2012 julkaistussa teoksessa, joka kokoaa samoihin kansiin eri yliopistojen ja eri tieteenalojen tutkijoiden kirjoituksia tekstilajeista.

Käsikirjassa on sivuja hakemistot mukaan laskettuna yli 800, artikkeleita yhteensä 71 ja toimittajiakin viisi: Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä ja Mikko Lounela. Teoksella on tekstilaji, tai oikeastaan kaksi: se on sekoitus tutkimusopasta ja metodeihin keskittyneitä tieteellistä julkaisua. Sekoitus ei häiritse; lajirajat onkin tarkoitettu ylittäväksi. Tutkimusoppaan osalta vastavaan vaikuttavaan laajuuteen on totuttu esimerkiksi Sagen julkaisemissa metodikäsikirjoissa. Se, että laaja johdanto ja tutkimusmenetelmiä käsittelevät artikkelit ovat referee-menettelyn läpikäyneitä, antaa teokselle entistä enemmän painoarvoa.

Laajuus ei rajoitu vain yksien kansien sisälle, sillä kirjaan limittyvä verkkoversio sisältää lisää artikkeleita. Uskon kokoon-

panon palvelevan oivallisesti tutkijoita graduntekijöistä alkaen. Jo se, että tutkimustietoa on saatavilla näinkin kattavasti suomeksi, varmasti sekä kohottaa tekstilajitutumuksen näkyvyyttä että innostaa uusia tutkijoita aiheen pariin.

Vaikuttaisi siltä, että kirjan laajuus on ensisijaisesti hyvä ja tarkoituksenmukainen asia. Yhteiskunta toimii pitkälti kielen ja kielenkäytön varassa, ja tekstilajit näyttävät keskeistä roolia kaikessa inhimillisessä vuorovaikutuksessa. Tästä syystä ne ovat myös erittäin monen tieteenalan tutkimuskohteita sekä tutkimuksen mahdollisia menetelmiä. Kuitenkin teoksen laajuudesta johtuva suuri koko tuo pie-noisia rajoituksia käytettävyyteen (noja-tuolissa luku onnistuu, ja käsilaukkukir-jat ovat erikseen), mutta vielä enemmän käytettävyyteen liittyy tiedon löydettävyys ja ryhmiteltävyys. Siinä lopun asiasana- ja tekstilajihakemisto palvelevat lukijaa.

Teoksen esitystapa on kaikkiaan tiede-proosamainen, eikä esimerkiksi havain-nollistavia kuvioita tai taulukoita juuri-kaan ole. Vastaavasti myös teoksen teksti-käsitys pohjaa, niin kuin toimittajat huomauttavatkin, nimenomaan kirjoitettuihin teksteihin. Tutkimuskohteista puuttu-vat suulliset sekä muita kuin sanoja hyö-dyntyvät tekstit, esimerkiksi erilaiset info-graafiset tekstit.

Sinänsä teoksen rakenne on erinomainen, eikä runsautta voi kuin kiitellä. Joh-dannon jälkeen kirja jakautuu kolmeen osaan: käsitteiden analysoimiseen, tutki-musmenetelmien käsittelyyn sekä genre-tutkimusta muilla tieteenaloilla sovelta-viin artikkeleihin. Jaottelu on varsin toi-miva.

Käsitteet

Teoksen ensimmäisessä artikkeleista koostuvassa osassa tarkastellaan tutki-musalueen käsitteitä kielestä tyyliin ja tekstistä diskurssiin. Tämä tutkimus-maastoa paaluttava osa on ehdottoman

hyödyllinen ja valottaa käsitteiden moni-ulotteisuutta. Käsitteetkin ovat kuin genre: niillä on tietyt sisällölliset piirteet sekä tilanteinen vaihtelu. Koska käsitteen-määrittely on jokaisen tutkimusalan pe-rustaa, on erityisen ilahduttavaa, että suo-men kielellä julkaistaan näin perusteellisia, yksinomaan käsitteen määrittelyyn keskittyviä artikkeleita, ja vielä kootusti.

Ensimmäinen määriteltävä käsite on kieli. Petri Lauerman kirjoittaman artikkelin mukaan se on ihmislajille muotou-tunut viestintäjärjestelmä, jolle on tyy-pillistä vähitellen alueellisesti ja sosiaali-sesti laajeneva variaatio. Toisaalta kieli on yhteistä ja toisaalta se ilmentää ja tuottaa eroja. Kieliopin käsitettä taas tarkastelee Eero Voutilainen, joka määrittelee kieliopin ensinnäkin jokaisen kielenkäyttäjän sisäistämäksi kielijärjestelmäksi, joka mahdollistaa kielen tuottamisen, ja lisäksi tietoisiksi yrityksiksi kuvailla ja jopa oh-jailla kieltä (deskriptiivinen ja normatiivinen kielioppi). Voutilainen toteaa, että kieli on samanaikaisesti ”luonnollinen” käyttäjän omaksuma järjestelmä ja aukto-riteettien jäsentämä ja ohjaama ilmiö.

Tekstin käsitettä määrittelee Vesa Heikkinen, joka lähtee liikkeelle tunne-tusta ja hyvin havainnollisesta kudos-metaforasta. Teksti on ”kielellisten muo-tojen ja merkitysten tiivis, sidosteinen ko-konaisuus” (s. 59). Sanaa *teksti* voidaan yleiskielessä käyttää mistä tahansa kielenkäytön kokonaisuudesta, ja laaja tekstikäsitys puolestaan ulottaa tekstin käsitteen koskemaan muitakin kuin kielellisiä kokonaisuuksia. Samoin kuvat, äänet ja liikkeiden kokonaisuudet voivat olla tekstejä, mikä näkemys on soluttautunut voimassa olevaan opetussuunnitelmaan-kin (POPS 2004). Aiheeseen palataan myöhemmin myös Kai Mikkosen multi-modaalisuutta käsittelevässä artikkelissa. Laaja tekstinäkemys tekee tekstistä ihmis-tieteiden peruskäsitteen kielitieteen ana-lyysikohteen ohella. Lähes mikä tahansa kohde voidaan käsittää tekstiksi, jolloin

sen merkitys on osaltaan myös tulkitsijansa tuotetta. Kielitiede taas pyrkii analysoimaan kielellisiä tekstejä merkityksen rakentumisen paikkoina, lähtökohtanaan kielenainesten tarkastelu.

Toinen käsite, jota ilman ihmistieteet eivät tule toimeen, on konteksti. Vesa Heikkinen jatkaa sitä käsittelevässä artikkelissa kudosmetaforaa: konteksti on erilaisten aineiden yhdistämisen akti, joka muodostetaan esimerkiksi punomalla tai kutomalla (s. 88). Nykykäytössä termi voi tarkoittaa mitä vain esiintymisyhteyttä. Kielelliselle ilmaukselle se voi olla lause tai teksti, mutta myös käyttöyhteys, tilanne ja tarkoitus tai vaikkapa aikakausi ideologisine ja tyylillisine ilmastoineen. Kontekstiin kuuluvat myös puhuja ja kuulija eli tekstin tuottaja ja vastaanottaja. Konteksti kaikkienensa on dynaaminen ilmiö: sen piirteitä voi analysoida, mutta sitä ei voi määrittää tarkkarajaiseksi eikä lopulliseksi. Kontekstin käsitteeseenkin sisältyy jännitteitä, joista keskeisimpänä on puhujan intention, kielellisten muotojen ja niihin tulkittujen merkitysten suhde: tarkoitukset, ilmaukset ja niiden tulkinnat eivät aina vastaa toisiaan. Lisäksi analyysin ja tulkinnan suunta voi vaihdella. Välillä kontekstin avulla selitetään tekstiä, välillä taas tekstin avulla kontekstia.

Jos tekstin voi määritellä kutakuinkin kiinteärajaiseksi artefaktiksi, diskurssi puolestaan on akti. Se on kielenkäyttöä, joka yleisesti käsitettynä ”heijastaa sosiaalista järjestystä ja samalla luo sitä sekä muovaa yksilön vuorovaikutusta yhteisöjen kanssa” (s. 94), kuten Vesa Heikkinen kiteyttää. Siinä missä teksti viittaa yleisesti kirjoitettuun kieleen ja sen monologimuotoon sekä ”tietyn kanssakäymisen lingvistiseen lopputulokseen”, diskurssi viittaa puheeseen ja dialogiin, ”ihmisten kanssakäymisen kokonaisuuteen tietyssä tilanteessa tai ympäristössä” (s. 95). Diskurssit voivat olla ainutkertaisia tai kulttuurisia kiteytymiä, kuten esimerkiksi poliittiset puhutavat tai kou-

lutusdiskurssit. Kun tutkitaan diskurssija, tutkitaan kielen ja toiminnan yhteenkietoutumia. Tästä ei ole pitkä matka pohdintaan kielen ja vallan, tiedon ja sen esittämisen sekä erilaisten ideologioiden suhteista. Tarkasteltaessa kieltä tarkastellaan myös erilaisten ajatusten, uskomusten ja tavoitteiden järjestelmiä sekä näkemyksiä maailmasta.

Tekstilajitutkimuksen menetelmiä

Kun käsikirjassa on jäsennetty käytetyn kielen eli tekstien ja diskurssien paikka maailmassa, siirrytään pohtimaan tutkimuksen keinoja näiden avaamiseen. Tekstilajitutkimuksen käsikirjan toinen osa koostuu – nimeään vastaten – vertaisarvioituista tutkimusmenetelmistä käsittelevistä artikkeleista. Osan aloittaa kaksi Susanna Shoren kirjoittamaa artikkelia, joista ensimmäinen jäsentää M. A. K. Hallidayn systeemifunktionaalista teoriaa ja Sydneyn koulukunnan eli James Martinin ja hänen oppilaittensa kehittämiä genre- ja rekisteriteoriaa ja toisessa havainnollistetaan näiden teorioiden anti suomen kielen käytön kuvausten tarkastelulle. Analyysin kohteena on lyhyehkö hedelmöitymisestä kertova teksti, joka läpivalaistaa lausekompleksien, ihmisten välisten suhteiden, tekstin koheesion ja makrorakenteen näkökulmasta. Artikkelipari tuntuisi sisältävän käsikirjan sovellettavuuden ja pedagogiikan ytimen: näin teoria jalkautuu tutkimuksen apuvälineeksi ja johdattaa näkemään sen, miten kielenainekset tuottavat teksteriä.

Myös muissa tutkimusmenetelmäartikkeleissa vaikuttaisi heijastuvan systeemifunktionaalinen näkökulma ja sosiaalinen konstruktivismi, mutta hie-man erilaisin painotuksin. Jos genre eli tekstilaji on luonteeltaan kielenkäytön, kielen piirteiden ja sosiaalisen toiminnan jatkumo, myös tutkimuksen eri lähestymistavat heijastelevat sitä: voidaan keskit-

tyä kielen piirteisiin, kuten Shore tekee, tai kielenkäytön tilanteiseen tarkasteluun. Jälkimmäistä tulokulmaa edustaa Anne Mäntysen ja Minna Sääskilahden uutta retoriikkaa käsittelevä artikkeli, jossa pohditaan kielenkäyttöä tavoitteisena ja tilannesidonnaisena ilmiönä ja tarkastellaan erilaisia argumentoinnin ja suostuttelun tekniikoita. Ei ole kielenkäyttöä ilman vaikuttamisen pyrkimystä. Tämäkin artikkeli sisältää havainnollisia analyysi-esimerkkejä, joissa pureudutaan muun muassa alkoholivalistustekstien argumentaatiokeinoihin.

Kielen ja retoriikan tasolla liikkuvien artikkelien jälkeen siirrytään lukijan prosesseihin. Pauli Saukkosen artikkeli muistuttaa lukijaa siitä, että tekstilaji on myös kognitiivinen kategoria. Tekstilajin hahmottaminen nojaa mallinnukseen, skeemoihin ja vasta sitten yksittäisten rakennepiirteiden tulkintaan. Tässä on jälleen yksi kiinnostava ristiriita: tekstilajien tunnistamiseen tarvitaan säännönmukaisuutta ja järjestyneisyyttä, mutta samalla tekstien elämää määrittävät kuitenkin jatkuva muuttuminen, ainutlaatuisuus, tilannekohtaisuus ja liike.

Myös Vesa Heikkisen, Petri Lauerman ja Ulla Tiirilän artikkeli intertekstuaalisuudesta pohjautuu siihen ajatukseen, että lukijan on mahdollista tunnistaa yhteyksiä tekstien välillä. Lukija voi havaita yhtäläisyyksiä esimerkiksi tekstisitaattien tai -alluusioiden muodossa tai topiikeissa eli aiheissa. Tärkeä on tarkasteluasemia koskeva huomio, sillä intertekstuaalisten suhteiden tarkastelu jos mikä edellyttää pääsyä maailman tekstien varantoon. Yhtäläisten mahdollisuuksien sijaan muun muassa sosiaaliseen asemaan tai sukupuoleen liittyvät erot voivat vaikuttaa pääsyyn kielen potentiaaleihin, jopa toimintamahdollisuuksia rajoittaen. Tällaisia kriittisiä huomioita ihmisen toiminnan ja kielenkäytön yhteyksistä kaipaisi lisäksi, sillä ne osaltaan perustelevat sitä, miksi genrejä ja diskursseja kannattaa tut-

kia ja miksi tieto on tärkeää maailmamme selittäjänä.

Mitä pidemmälle näkökulmaa viedään kielen piirteiden analyysistä ihmisen toiminnan tasolle, sitä enemmän tekstilajitutkimuksessakin hyödynnetään myös muiden ihmistieteiden menetelmiä. Näiden menetelmien käyttöä, esimerkiksi haavainnointia ja etnografiaa, selvittää artikkelissaan Hanna Lappalainen. Liisa Tiittula puolestaan tarkastelee haastatteluja tutkimusmenetelmänä, ja Matti Savolainen analysoi kerrontaa sosiaalisena ilmiönä. Jälkimmäisen pariaksi olisi sopinut artikkeli narratiivisesta tutkimusotteesta, sillä kerronta on yksi keskeinen inhimillisen merkityksenannon muoto.

Tekstilajitutkimuksen sovelluksia

Teoksen kolmannessa osassa esitellään tekstilajitutkimuksen laajaa kenttää muiden tieteenalojen näkökulmasta. Mukana on luonnollisesti sellaisia tieteenalueita, joiden tutkimuskohteenkin voi määrittellä nykyisen tekstikäsitteen mukaisesti tekstiksi, kuten elokuvan, television, kirjallisuuden tai lehdistön tutkimus. Huomionarvoista on, että usealla tieteenalalla kieli on siirtynyt nimeämisen ja luokittelun välineestä tulkinnan avaimeksi ja tutkijan oman esityksen välineeksi, kuten muun muassa Outi Lehtipuron folkloristiikan tai Jorma Kalelan historian tutkimuksen esittelyt havainnollistavat. Lisäksi artikkeleissa esitellään muun muassa hallintotieteiden, oikeustieteen, tietojenkäsittelytieteen ja politiikan tutkimusalueiden tapaa hyödyntää tekstejä. Jo nämä 37 artikkelia antavat laajan ja myös tutkija-lukijaa ajatellen yleissivistävän kuvan tekstintutkimuksen hyödyistä, ja joukosta puuttuu vielä monia mahdollisia alueita, kuten esimerkiksi markkinoinnin ja johtamisen tai esimerkiksi suunnittelun tutkimus, joissa myös tarkastellaan tekstilajeja.

Ylipäätään perehtyminen eri tieteenalojen tekstuaalisuuksiin on erittäin opet-

tavaista ja sopii hyvin kuvaamaan sitä kielellistä käännettä, jonka myötä kvantitatiivisemmat ja kokeelliset tutkimusotteet ovat antaneet tilaa kielen ja muiden merkkijärjestelmien tutkimukselle ihmistieteissä. Yhdistävänä tavoitteena on ymmärtää merkitysten, toiminnan, yhteisöllisyyden ja toimintatapojen moninaista luonnetta. Kaikkiaan voi tehdä johtopäätöksen, että tämän teoksen välityksellä tutkimusmenetelmien esittely ja sillanrakentaminen eri alojen ja ajattelutapojen välille on saanut kattavan ja perustellun aloituksen. Toivottavasti siltoja pitkin kuljetaan jatkossakin.

Tekstilajitutkimuksen sähköinen sisarjulkaisu

Teokseen liittyy myös sisarjulkaisuna sähköinen *Genreanalyysi: Tekstilajitutkimuksen käytäntöä*. Se täydentää kokonaisuutta esittelemällä tutkittua tietoa eri tekstilajeista. Tarkastelun kohteena ovat esimerkiksi Aristoteleen kieli (Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila), poliittinen retoriikka (Kari Palonen, Jussi Lassila), mielenterveyskuntoutumista käsittelevät tekstit (Kirsi Günther ja Suvi Raitakari), tieteelliset artikkelit (Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila ja Antti Kylänpää) sekä aprillipilat (Tomi Visakko ja Ero Voutilainen). Kaikki ovat hyviä analyyseja siitä, miten inhimillinen toiminta kiteytyy kielenkäytön piirteiksi ja muodoiksi.

Kaiken kaikkiaan sähköisessä julkaisussa on 11 artikkelia ja lisäksi 16 katsausta, havaintoja ja keskustelupuheenvuoroa. Näiden tekstien avulla lukija pääsee havainnollisesti seuraamaan, mitä tekstilajitutkimuksen tutkimuskohteet käytännössä ovat ja millaista keskustelua tutkimusalueen ympärillä käydään. Kahden teoksen muodostama kokonaisuutta kannattaakin lukea myös siten, että seuraava käsitteiden, niitä jalkauttavien menetelmien, molempia hyödyntävien tieteenalojen ja lopulta yksittäisten tutkimus-

aihelmien punoutumista toisiinsa, tuloksena tekstiympäristöömme koskevan tietämyksen elegantti ja kattava kokonaisuus.

Tekstilajitutkimuksen konteksteja

Jokaisella tekstillä on aina monia konteksteja. *Genreanalyysi: Tekstilajitutkimuksen käsikirja* sijoittuu paitsi tutkimusmenetelmäoppaiden jatkumoon myös aiheesta viime vuosina suomeksi julkaistujen oppi- ja tietokirjojen jatkumoon. Sari Pietikäisen ja Anne Mäntysen oppikirjaksi laadittu *Kurssi kohti diskurssia* (2009) otti tavoitteekseen diskurssianalyysin keskeisten käsitteiden ja tutkimuksen suuntausten vakiinnuttamisen, ja Anne Mäntysen, Susanna Shore ja Anna Solinin *Genre – tekstilaji* (2006) puolestaan pureutui nimensä mukaisesti tekstilajeihin, kohde-ryhmänään opiskelijat, aloittelevat tutkijat ja muut ammattilaiset. Jos nämä teokset on lukenut kurssikirjoina, varttuneempana tutkijana on hyvä siirtyä *Tekstilajitutkimuksen käsikirjaan*.

Myös lukijaa voidaan ajatella kontekstina. Teos on kirjoitettu monenlaisia lukijoita varten, joten sitä pitää lukea poimien. Aluksi arastelin tarttua teokseen, siellä sen kattavuus tuntui hieman vaativalta. Sitten löysin itsestäni teoksen tavoittelemia useita eri lukijoita: kirjallisuudentutkijataustaista kiinnostoi kirjallisuuden ja muidenkin taiteenlajien pohdinta, kirjoittamisen opettajana tartuin taas heti esimerkiksi kertomuksen sosiaalisten lajien esittelyyn, ja opinnäytteiden ohjaajana aloin poimia teoksesta käsitteiden määrittelyjä ja menetelmäartikkeleita opiskelijoille vinkattavaksi. Uskon, että kielitieteellisesti suuntautunut lukija puolestaan hyötyy teoksen monista korpuksiin ja aineistoihin pureutuvista artikkeleista.

JOHANNA PENTIKÄINEN
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Lähteet

MÄNTYNEN, ANNE – SHORE – SOLIN, ANNA (toim.) 2006: *Genre – tekstilaji*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE

2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

POPS 2004 = Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf.

Vino pino hakuteoksia

Eija-Riitta Grönros, Minna Haapanen, Tarja Riitta Heinonen, Leena Joki, Liisa Nuutinen, Riitta Eronen, Ritva Korhonen, Tiina Manni-Lindqvist, Outi Lehtinen & Jari Vihtari (toim.): *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisu ja 166. Verkkoversio. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus & Kielikone 2012.

ISBN 978-952-5446-68-5.

Eija-Riitta Grönros, Minna Haapanen, Tarja Riitta Heinonen, Leena Joki, Riina Klemettinen, Liisa Nuutinen, Marjatta Vilkkamaa-Viitala, Riitta Eronen, Outi Lehtinen & Jari Vihtari (toim.): *Kielitoimiston sanakirja. Osat 1–3*. 3., uudistettu painos. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisu ja 171. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus 2012. 2185 s. ISBN 978-952-5446-76-0.

Salli Kankaanpää, Elina Heikkilä, Riitta Korhonen, Sari Maamies & Aino Piehl (toim.): *Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas*. 10., uudistettu ja korjattu painos. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisu ja 171. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus 2012. 277 s. ISBN 978-952-5446-75-3.

Vuonna 2012 ilmestyi uudistettu versio sekä painetusta että sähköisestä *Kielitoimiston sanakirjasta*. Sähköinen sanakirja on saatavilla internet- ja intranetversiona, ja siihen sisältyy painetusta sanakirjasta

puuttuva Asutusnimihakemisto. Marraskuusta 2014 lähtien internetversio on ollut vapaasti käytettävissä osoitteessa www.kielitoimistonsanakirja.fi.¹ Kokonaisuutta täydentää samana vuonna ilmestynyt uudistettu *Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas*, joka sekin on saatavilla sekä sähköisesti että painettuna. Hakuteoskokonaisuutta toimittamassa on ollut iso joukko eri alojen asiantuntijoita Kotimaisten kielten keskukselta. Tässä arvioissa pyrin tarkastelemaan hakuteoksia sekä niiden muodostamana kokonaisuutena että yksitellen. Pääpaino on sähköisen ja painetun version käytettävyyden erityispiirteissä ja käytettävyyden vertailussa.

Kielitoimiston sanakirja julkaistiin alun perin sähköisenä versiona: ensimmäisen kerran se ilmestyi jo vuonna 2004 Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ja Kielikone Oy:n yhteistyössä julkaisemana maksullisena verkkojulkaisuna ja cd-romina. Päivitetyt versiot sanakirjasta julkaistiin vuosina 2008 ja 2012. Painettu *Kielitoimiston sanakirja* perustuu sähköiseen versioon, ja sen ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 2006. Sekä painettu että sähköinen sanakirja pohjautuvat laa-

1. Koska avoin versio julkaistiin siinä vaiheessa, kun tämä kirja-arvio oli jo menossa painettavaksi, en ole valitettavasti pystynyt huomioimaan sitä arvioissani.